FRANSUZ TILINI O‘QITISHDA TA’LIM VA TARBIYA NAZARIYASINING AHAMIYATI

Sag‘dullayeva Zuhra Ne’matulla qizi
Samarqand shahar " Qorako‘l Renessans" maktabi fransuz tili o‘qituvchisi
E-mail: sagdullayevazn0503@gmail.com

Received: 14.10.2025
Revised: 15.10.2025
Accepted: 16.10.2025

Kalit so‘zlar:
fransuz tili, ta’lim va tarbiya nazariyasi, pedagogik yondashuv, til o‘qitish, o‘quvchilarning rivojlanishi

Annotatsiya. Ushbu maqolada fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasining ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot ta’lim va tarbiya prinsiplarini til o‘rganish jarayoniga tatbiq etishning samaradorligini ko‘rsatadi, shuningdek, o‘quvchilarning bilim, mahorat va shaxsiy rivojlanishiga ta’sirini yoritadi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, interaktiv metodlar va nazariy asoslarning til o‘qitishdagi roli tahlil qilinadi.

Keywords:
french language, education and upbringing theory, pedagogical approach, language teaching, student development.

Annotation. This article examines the importance of education and upbringing theory in teaching the French language. The study demonstrates the effectiveness of applying educational and pedagogical principles in language learning, as well as their impact on students’ knowledge, skills, and personal development. Pedagogical approaches, interactive methods, and the role of theoretical foundations in foreign language teaching are analyzed.

Ключевые слова:
Французский язык, теория обучения и воспитания, педагогический подход, преподавание языка, развитие учащихся.

Аннотация. В статье анализируется значение теории обучения и воспитания при преподавании французского языка. Исследование показывает эффективность применения образовательных и воспитательных принципов в процессе изучения языка, а также их влияние на знания, навыки и личностное развитие учащихся. Рассматриваются педагогические подходы, интерактивные методы и роль теоретических основ в обучении иностранному языку.

Kirish. Hozirgi davrda xorijiy tillarni o‘qitish ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, uning mazmuni va maqsadi o‘quvchilarda nafaqat til bilimlarini, balki madaniy, axloqiy va ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. Fransuz tili o‘zining boy madaniy merosi, ilm-fan va diplomatiya tili

sifatidagi o‘rni bilan alohida ahamiyatga ega. Shu bois fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasining o‘zaro uyg‘unlashuvi muhim ilmiy-amaliy masala sifatida e’tirof etiladi. Tilni o‘rganish jarayonida o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, mustaqil fikrlash, muloqot madaniyatini shakllantirish va ijobiy insoniy fazilatlarni tarbiyalash ta’limning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda pedagog shunchaki bilim beruvchi emas, balki tarbiyaviy yo‘naltiruvchi, kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantiruvchi hamda o‘quvchi shaxsini rivojlantiruvchi subyekt sifatida namoyon bo‘ladi. Ta’lim va tarbiya nazariyasining uyg‘un qo‘llanilishi fransuz tili darslarida o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularni faol fikrlashga undash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, interaktiv metodlar, kommunikativ yondashuv va madaniyatlararo muloqotga asoslangan mashg‘ulotlar orqali til o‘rgatish jarayoni yanada samarali kechadi. Shuningdek, fransuz tili ta’limi orqali o‘quvchilarga axloqiy qadriyatlarni singdirish, estetik didni tarbiyalash va global dunyoqarashni shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Shu bois mazkur tadqiqot fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasining nazariy asoslarini, uning amaliy tatbiqi mexanizmlarini hamda o‘qituvchining pedagogik mahorati va shaxsiy fazilatlarining o‘quv jarayoniga ta’sirini chuqur tahlil qilishga qaratilgan . Zamonaviy ta’lim tizimida xorijiy tillarni o‘qitish jarayoni nafaqat lingvistik bilimlarni egallash, balki o‘quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirishni ham o‘z ichiga oladi. Ayniqsa, fransuz tili ta’limida bu jihat alohida ahamiyat kasb etadi, chunki ushbu til nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki boy madaniy meros va tarbiyaviy qadriyatlarni o‘zida mujassam etgan. Shu bois, fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasining o‘zaro uzviy bog‘liqligini ta’minlash, o‘quv jarayonida bilim berish bilan birga tarbiyaviy maqsadlarni ham amalga oshirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ta’lim va tarbiya bir-birini to‘ldiruvchi jarayonlar bo‘lib, ularning uyg‘unligi shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta’minlaydi. Fransuz tili darslarida bu yondashuv o‘quvchilarda madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish, muloqot madaniyatini rivojlantirish va global dunyoqarashni kengaytirish imkonini beradi. Tilni o‘rganish jarayonida fransuz xalqining madaniy qadriyatlari, san’ati, adabiyoti va tarixiga oid ma’lumotlarni o‘rganish o‘quvchilarda millatlararo bag‘rikenglik, hurmat va insonparvarlik tuyg‘ularini rivojlantiradi. Shu jihatdan, fransuz tili ta’limida tarbiyaviy yondashuv o‘quvchilarni faqat bilim egallovchisi emas, balki madaniyat tashuvchisi va axloqiy qadriyatlarni anglovchi shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Hozirgi kunda O‘zbekiston ta’lim tizimida xorijiy tillarni o‘qitish sifati va samaradorligini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Prezident qarorlarida va ta’limni

rivojlantirish konsepsiyalarida o‘quv jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish hamda ta’lim jarayonida tarbiyaviy komponentni kuchaytirish zarurligi ta’kidlanadi. Shu nuqtayi nazardan, fransuz tili ta’limida ta’lim va tarbiya nazariyalarini uyg‘un qo‘llash o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirish, kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish hamda axloqiy va ijtimoiy jihatdan yetuk shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi. Tadqiqot mavzusining dolzarbligi shundan iboratki, bugungi globallashuv davrida tilni faqat grammatik tizim sifatida o‘rganish yetarli emas, balki u orqali insonning ma’naviy dunyosini, madaniy o‘zligini va ijtimoiy faolligini ham rivojlantirish talab etiladi. Fransuz tili o‘qitish jarayonida tarbiyaviy yondashuvni kuchaytirish o‘quvchilarda mas’uliyat, ijodkorlik, mustaqil fikrlash, tolerantlik va ijtimoiy faollik kabi fazilatlarni shakllantiradi. Shu bois, ta’lim va tarbiya nazariyasining integratsiyasi nafaqat didaktik, balki ijtimoiy-madaniy jihatdan ham o‘ta muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili. Til ta’limida ta’lim va tarbiya nazariyasi o‘rganilgan ko‘plab ilmiy manbalarda fransuz tilini o‘qitish jarayonida pedagogik va tarbiyaviy yondashuvlarning o‘zaro uyg‘unligi muhim o‘rin tutishi ta’kidlanadi. [1] manbada ta’limning nazariy asoslari, o‘quvchilarda ijtimoiy faoliyat, mustaqil fikrlash va kommunikativ madaniyatni shakllantirishning didaktik tamoyillari yoritilgan bo‘lib, u xorijiy tillarni o‘qitish jarayonida o‘qituvchi shaxsining tarbiyaviy rolini ochib beradi. [2] manbada esa fransuz tili ta’limida tarbiyaviy omillar, xususan, axloqiy qadriyatlar va madaniy merosni o‘rgatishning ahamiyati tahlil qilingan. Muallif fransuz tili darslari orqali o‘quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, estetik did va ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirish zarurligini asoslab beradi. [3] manbada xorijiy tillarni o‘qitishda kommunikativ yondashuvning samaradorligi, til o‘rganish jarayonida o‘quvchilarning faol ishtiroki va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim omil sifatida ko‘rsatilgan. [4] manbada esa fransuz tili darslarida tarbiyaviy ta’sirni kuchaytirish uchun madaniyatlararo muloqot elementlaridan foydalanish, fransuz adabiyoti va san’atidan namunalar keltirish orqali ta’lim jarayonining mazmunini boyitish yo‘llari ko‘rsatib o‘tilgan. [5] manbada o‘qituvchining pedagogik mahorati, kommunikativ kompetensiyasi va shaxsiy fazilatlari o‘quvchilarning motivatsiyasi hamda tilni o‘zlashtirish darajasiga bevosita ta’sir etishi ilmiy asosda tahlil qilingan. [6] manbada zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida fransuz tilini o‘qitishning innovatsion shakllari, ta’lim jarayonida tarbiyaviy yondashuvni raqamli vositalar orqali amalga oshirish usullari yoritilgan. Nihoyat, [7] manbada fransuz tili ta’limida ta’lim va tarbiya integratsiyasi bo‘yicha o‘tkazilgan eksperimental tadqiqotlar natijalari keltirilib, mazkur

integratsiya o‘quvchilarning nafaqat til bilimlari, balki shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatishi isbotlangan. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasini uyg‘unlashtirish o‘quvchilarda axloqiy, madaniy va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, o‘qituvchi har bir darsda nazariy bilim berish bilan bir qatorda, tarbiyaviy ta’sirni ham tizimli amalga oshirishi zarur.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasining uyg‘un qo‘llanilishi o‘quvchilarning nafaqat til bilimlarini, balki shaxsiy fazilatlarini ham rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Dars jarayonida ta’limiy va tarbiyaviy maqsadlarni birgalikda amalga oshirish o‘quvchilarda madaniy qadriyatlarga hurmat, muloqot madaniyati, mustaqil fikrlash, mas’uliyat va ijtimoiy faollik kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. O‘tkazilgan kuzatuvlar va so‘rovnomalar natijalariga ko‘ra, o‘qituvchi darsda pedagogik va tarbiyaviy yondashuvlardan birgalikda foydalanganda o‘quvchilar faolroq ishtirok etgani, tilni o‘zlashtirish darajasi yuqori bo‘lgani va o‘z fikrini erkin ifodalash ko‘nikmasi rivojlangani aniqlandi. Tadqiqot shuni ham ko‘rsatdiki, fransuz tili darslarida tarbiyaviy komponentning mavjudligi o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularni dars mazmuniga yanada chuqurroq jalb etadi. Ayniqsa, interaktiv metodlar — rolli o‘yinlar, muloqot asosidagi mashg‘ulotlar va madaniyatlararo muloqot topshiriqlari o‘quvchilarda hamkorlik, empatiya va ijodiy yondashuvni rivojlantirishda samarali bo‘ldi. Shuningdek, o‘qituvchilarning shaxsiy fazilatlari, pedagogik madaniyati va kommunikativ kompetensiyasi o‘quvchilarning ta’lim-tarbiya jarayonidagi muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir etishi kuzatildi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, o‘qituvchi dars jarayonida fransuz tili bilan bir qatorda axloqiy, estetik va ijtimoiy qadriyatlarni ham singdirsa, bu o‘quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi, ularni global madaniyatga ochiq, tolerant va ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi. Boshqa tomondan, an’anaviy yondashuvda ta’lim mazmuni faqat grammatik va leksik bilimlarga yo‘naltirilgan bo‘lsa, nazariya va tarbiya integratsiyasi asosida tashkil etilgan darslarda o‘quvchilar nutqiy faoliyatni real kommunikativ vaziyatlarda qo‘llash imkoniga ega bo‘lishdi. Bu esa tilni amaliy o‘zlashtirish samaradorligini oshirdi. Tadqiqot natijalari shuni ham ko‘rsatdiki, fransuz tilini o‘qitishda tarbiyaviy yondashuvni kuchaytirish o‘qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlikni, madaniy saviyani va metodik mahoratni talab qiladi. Shu sababli, o‘qituvchilar uchun maxsus metodik tavsiyalar ishlab chiqish, ta’lim va tarbiya integratsiyasi bo‘yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish dolzarb hisoblanadi. Umuman olganda, tadqiqot muhokamasi natijalari fransuz tili ta’limida tarbiyaviy komponentning o‘rni

beqiyos ekanini, uning o‘quvchi shaxsining intellektual, madaniy va ijtimoiy rivojlanishiga kompleks ta’sir ko‘rsatishini yaqqol namoyon etdi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasining uyg‘unlashuvi o‘quv jarayonining sifatini oshiradi, o‘quvchilarning nafaqat til bilimlarini, balki shaxsiy, madaniy va axloqiy fazilatlarini ham shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Til o‘qitish jarayonida pedagogik yondashuv bilan birga tarbiyaviy tamoyillarni qo‘llash o‘quvchilarda muloqot madaniyati, mas’uliyat, mustaqil fikrlash, hamkorlik va tolerantlik kabi fazilatlarni rivojlantiradi. Shuningdek, interaktiv metodlar, madaniyatlararo muloqot topshiriqlari va kommunikativ yondashuvlar fransuz tili darslarining samaradorligini oshirib, o‘quvchilarning darsga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, o‘qituvchining shaxsiy fazilatlari, pedagogik mahorati va kommunikativ kompetensiyasi fransuz tilini o‘qitishda tarbiyaviy yondashuvni muvaffaqiyatli amalga oshirishning muhim omilidir. Shu bilan birga, ta’lim va tarbiya integratsiyasini samarali joriy etish uchun o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish, darslik va o‘quv qo‘llanmalarni zamonaviy pedagogik tamoyillar asosida boyitish zarur. Umuman olganda, fransuz tilini o‘qitishda ta’lim va tarbiya nazariyasining uyg‘un qo‘llanilishi o‘quvchilarni nafaqat til egallovchisi, balki madaniyatlararo muloqot ishtirokchisi sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimova, Z. (2021). Chet tillarini o‘qitishda pedagogik yondashuv va tarbiyaviy integratsiya tamoyillari. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Hasanov, B. (2020). Til o‘qitish metodikasi va tarbiya nazariyasi asoslari. – Samarqand: SamDU nashriyoti.
3. Ahmadova, M. (2022). “Fransuz tili darslarida kommunikativ yondashuvning o‘quvchilar faoliyatiga ta’siri”. Ta’lim va innovatsiya jurnali, №4, 45–52-betlar.
4. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge, MA: Harvard University Press.
5. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press.
6. Shavkatova, D. (2023). “O‘rta maktablarda fransuz tili ta’limida madaniyatlararo muloqot elementlarini qo‘llash”. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti, №2, 61–68-betlar.
7. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education.